

J E L E N K Ö R.

72. szám.

Pest szombat september 7dikén.

1833.

Foglalat: Magyar és Erdélyország (az urbéri IV. cz. 6—8 §ai. Kinevezések. Nógrád új megyeháza. Babóthy Imre és gr. Berényi Gábor †. Magyar erdőszet. Zágrábi vásár, idei termés, borkiviteli oroszvám-leszállítás. Kir. kam. tud.). Ausztria. Anglia (Parliamenti ülések. A' portugáli királyné lehető egybekelése). Franciaország (Algirból hir. Journal des Débats a' portugáli dolgokról). Portugália (Matozinhos levél. Lissaboni hírek aug. 13ikaig. Dom Pedro újabb rendeleti 's a' t.). Oroszország (folyt. a' pétérvári újság hivatalos czikkjének). Bankrészvény.

MAGYAR ÉS ERDÉLYORSZÁG.

Pozsony: A' jobbágyi szakmányt meghatározó 6ik §nak még hátralevő részei a' sept. 2ikaig tartott ülések után következők: A' mondott szakmány-napokat jó 's alkalmas szerszámok 's marhákkal köteles a' jobbágy végezni, mint saját dolgát, légyenek azon szakmányok egyenesen a' földesur használatára, vagy kibéreltek; ez utóbbi esetben a' kibérelhetesi elsőbbséget engedve azoknak, kik a' szakmányt viselik. — Egy szakmány-nap helyben, az esztendőnek minden szakában, betudván a' ki- 's hazamenetel, étetés és itatás idejét, nap keltétől naplementig tart; a' jobbágy lakásától távolabb tájon (de 2 óra járásnyinál még sem messzebb), november, december, január és februárban a' jobbágy már reggeli szürkületkor induljon, hogy nap-feljövetkor munkája helyén lehessen, onnét napáldozatkor ismét haza indulandó; többi hónapban vagy ha tán a' munka helye 2 óra járásnyinál távolabbra esnék, nap keltékor induljon, 's úgy boesátassék vissza, hogy napszállatkor már ismét hon-lehessen. Ha eső vagy más akadály jó közbe, azon naprészt, mellyen dolgozott 's hozzá a' jövet és menet-idő is betudatik. A' netalán ebből, vagy az étetés ideje iránt keletkezhető kérdéseket, mellyekben a' helybeli szokás szabhat sinórmértéket, a' vmegye intézendi el a' körülmények 's helytávolságokhoz képest. Hogy pedig e' jobbágyi munkálatok a' földesurnak kellő hasznárra forduljanak, kötelesek a' jobbágyok azok $\frac{3}{4}$ részit a' nyári 6 hónapban végezni el, a' hátralevő $\frac{1}{4}$ részt téli hónapokra hagyva még pedig úgy, hogy szorgos munkaidőben, valamig ez szokás szerint tartani szokott, szabad legyen a' földesurnak a' neki egyegy telektől járandó jobbágyi szakmányt minden héten kettőztetni, de a' jobbágyoknak egész

esztendőben tartozó munkálatihoz felróni. A' távolabbról munkára rendelt jobbágy (természetesen jóval előbb tudósítva hogy készülhessen), 4 egymásután következő nap tartozik földesurnak dolgozni, hozzá tudván a' jövet 's menet idejét, akár legyen a' szakmány gyalog, akár igás; mi azonban 4 hét alatt csupán egyszer történhetik meg, a' szorgos munkaidőt kivéve, mikoron ha kívántatik, ugyanazt minden másod hétben köteles teljesíteni; melly esetben az illy munkás marháinak a' földesur rendel elégséges legelőt, télen pedig mind marhának mind embernek megkívántató hajlékot. Az igavonó barmokat szakmány-többszörítés végett felosztani, valamint a' földesur egyeztével vagy vele nem gondolásával egyik esztendőről elmaradt általános vagy szakmány munkákat másik esztendőben kivenni v. oda halasztani, nem szabad; ellenben jus adatik a' földesurnak olly jobbágyot, ki szorgos munkaidőben dolgozni akaratoskodik 's ez által tetemes károkat okozhat, kettőztetett szakmányra szorítani. — Hosszu fuvarok ezen tülra eltörültetvén helyettük minden telekre két napi 2 marhás gazdasági szakmány rendeltetik, Temes, Torontal és Krassót kivéve, hol hosszu fuvarok ezelőtt sem voltak. A' 7ik §ban megállapítottatik, hogy a' jobbágyok olly helyen, hol telki állományukon felül is bírnak az erdőben fáizással (Temes, Torontal és Krassót ismét kivéve, hol illy név alatt eddigelé sem volt semmi tartozás divatban), minden telektől az uradalom erdejében, de lakásoktól 2 mérföldnyinél nem távolabban, egy egy ölfát tartoznak levágni, 's a' kirendelt helyre, melly szinte a' kivágáshelytől 2 mérföldnél messzebbre ne essék, elszállítani 's ott ölbe rakni, a' lakházak zsellérek pedig egyenkint fél fél ölet kivágni. Hol fáizás helyett a' jobbágyok nádazással bírnak, hasonló tartozásképen 40

kéve nádat kötelesek az uraságnak egy egy telektől kivágni. — Az országos küldöttségi szervezetben ez után következett 's vadászatot tárgyazó §. egészen elhagyatott. A' 8ik §. határozata szerint a' művészek 's mesteremberek, kik csupán mesterségi keresetből élnek, és jobbágyi birományaik (tenutumaik) nincsenek, hasonlóan a' tózsérek, kúpeczek és kereskedők a' rájuk eső szakmány-mennyiséget pénzberrel válthatják meg, és pedig urbéri uton megállapítandóval, ha iránta a' földesurral meg nem egyezhetnek.

Apost. Fejdelmünk aug. 9iki legfensőbb határozata szerint Kunszt József pozsonyi kánonokot 's a' bécsi Pazmaneum kormányzóját Veszprém-völgyi bold. Szüz czimzetes apátjává méltóztatott kinevezni; Wellikán Bazil határőrségi 2ik oláh-ezredbeli kapitányt pedig 34 évi huzamos és vitézi szolgálata jutalmul erdélyi nemességgel kegyelmesen felruházni.

B. Gyarmat aug. 21ik. Nógrád, gyűléseit, 's hatósági törvényes foglalatosságát 1790ik előtt Szügy nevű helységben az azonkor szükségéhez képest is szűk házban gyakorolván, a' mondott évben B. Gyarmat mezővárosban egy hajdan katonai épületet vásárlott meg, onnan kezdve az elég izetlenül összeviszsa toldozott falak között küzdötte, 's víttá ki sok lelkes honfi ama' hirt és becset, mellyre Nógrádot ötvenkét testvérei méltatni kegyesek. Azonban e' megye buzgóan tisztelt korona-őr-főispánjának — ki 1828 óta ritka erényű kormányzatával a' Hazza, közboldogság, 's emberiség ügyének már nemzeti nyelv-tenyésztő, 's rab-dolgoztató intézetet, valamint az inség-elháritásra több élelmi magtárt is hozza és hozata létbe — ismét folytoni bölcs vezérlése sikerlé: hogy nem ugyan fényüzési hiu sovargásbul, hanem tisztviselőinek alkalmas lakhelyet 's nagy szamu gyülekezetét befogadható teremtet szükségképen készíteni régidőtül vágyó RRink az ő falak helyett, nem az ugy is tömérdek sullyal terhelt köznép rovására, hanem nagyaink 's nemesiaink szabad önajánlataikból új czélirányosb 's izletesb házat rendeltek légyen minélelőbb építtetni. Illy közgyűlési határozás, a' f. eszt. jan. kezdetétül fogvást mai napig annyi sikert lele Nógrád lelkesb fiai 's leányiban,

hogy a' vetélkedve nyujtott nagylelkű ajánlatok által már az építést több mint feléig haladottnak mondhatni; jelen napon pedig ismét egybeülvén RRink, első alispánunk, (kit az illetén kezdemények elibe mindenkor gördülni szokott akadályok közepett is kimutatott belátása, 's csüggedetlen buzgó szorgalmazása, szóval a' tárgyvalósításra lelkes törekedési miatt egyik fő alapítónak tarthatni) felszólítása folytában, a' jelenvolt számos törvényes test egyetemleg ünnepesté az alapkö-letevési szertartást; midőn t. i. másod főjegyzőnk által készített emlék-írás mellé, mellyben Hazánkat az Európa minden részein háborgó zivatarok daczára is fentartott békével boldogító Fejdelmünk atyai kormányza, 's dicső jövendőök reményivel tápláló ifjabb Királyunk megkoronáztatása 's Nádorunknak — ki ez új épület-alkotási fő pártfogóság-elvállaltával Nógrádot megtisztelvé — mindenkor, de főképen a' jelenkor nemzeti szükségeihez törvényinket illesztő Országgyűlésen a' Hazza közjávára kitüntetett buzgó nagy érdemei 's törekedései, e' tárgyak fenségéhez alkalmaztatva érintetnek, a' jelen tisztikar névsora, 's több darab folyó évi veretű pénz czélirányos rekeszbe zárva építtettek be. Ha a' körülmények ez építési folytatásnak mind végiglen kedvezendnek, huzamos frigyben fogják az egy tetemé párosulandó kövek Nógrád hatósági fényét a' művészet e' nemében is hirdetni; 's így remélhetőleg ész és sziv lakja lényei a' kor szellemével haladólag a' szebb alaku falak közt is e' rokonai előtt különböztetett figyelemben álló megyének köz tárgyait ezentul is tantoritást nem ismerő hazafi lánggal, 's az emberiség ügyeihez vonzó részvéttel 's mindenkor csupán a' szent igazságra nézőleg intézendik. K. K.

Nyitra aug. 19ikén. Tegnap délután halt meg Andacsi lakjában Záki és Kis-Babóti Babóthy Imre több megye táblabirája 's n. Nyitra vármegyének 1827 országgyűlési követe, siratva mint szeretett férj elmaradt özvegyétől született Kis-Aponyi Bartakovics Jozefa asszonytul, 's mint jó atya négy árváitul; — de méltán fájlahatja kora elhunytát édes Hazánk is, melly benne hívfiát, méltán nemes Nyitra vmgye, melly benne közügyei fáradhatlan előmozdítóinak e-

gyikét veszté. Áldás kövesse hamvait, ki bölcsesség 's tudománnyal társított rényes életét 52ik évében végzé. — Nyitrán august. 30ikán. Ujra halálhír! E' f. eszt. 's h. 28ika reggeli óráin Kiklön költözött a' tulvilágba mélt. Karancs-Berényi gr. Berényi Gábor csász. aranykulcosos, ezredes, és nemes Ugocsa megyei főispán. Még aug. 26ikán Nyitrán láttuk őt; annál meglepőbb vala tehát megelőző betegség nélküli hirtelen elhunytának két nap utáni hirtelen híre; ma délután takarítottak el tetemei méltóságához illő pompával. B. F.

Arad aug. 28ikán: Az „allgemeine Forst und Jagd Journal“-ba eddig beadott dolgozatok (1833 évi 3 csomó. 1 iv.) bírálása így szól Magyarországra nézve: Az ausztriai birodalom külön tartományi részvételire tekintve azonban világos, hogy Cseh és Magyarország legmunkásb volt. — Mindkét országból nem csak sok, hanem nyomos érdekű közlemény is tétetett. Ha Csehország megmutatta, hogy erdőszeti tekintetben minden ausztriai tartományok között első; el nem mellőzhetni, hogy a' Magyar igen hatalmasan tör utánunk, 's bennünket legalább nagyobb munkásságra kisztet, ha csak a' tölgykoszorut kezünkől ki nem akarjuk vétetni. — Hub...i. —

Zágrában a' közelebb mult István-napi vásár, mint az ottani ujság írja, általában nem sokat ért, noha az arra gyülekeztek száma valóban sokadalmas volt. A' nyers bőr volt egyedül azon czikkely, mellyet kapósabban szedtek de szinte csekély áron, valamint a' többi árukat is. A' többi, hazai termékek igen gyéren keltek, a' rőfös kereskedés pedig alig lézengve. Egyébiránt Zágráb vidékin az idejű termés gabona-nemekre nézve a' majusi és juniusi hő szárazságok miatt alább áll a' középszerűnél, de gyümölcsfajokra nézve annál jóval fentebb, a' szőlő igen gazdag szüretet ígér, szilva pedig annyi van, hogy terhével a' fák galyait törí, ha támogatva nincsenek. — Bor-termésünkre, főkép a' hozzánk érkező hírek után, mindennütt gazdag kinézés mutatkozik. — Hazánk felvidékebeli borainak, főkép a' hegyaljaiaknak, kivételére nézve sietünk örvendve tudósítani kedves földieinket, hogy az orosz külkereskedési ministeriumnak aug. 6ikáról

kibocsátott hirdetése szerint az osztrák, magyar, moldva, és görög borokra orosz részről leszállított a' vám, de ez csak azon helyeken fog pontosan megtartatni, mellyek az eziránt költ tariffában (vámlajstromban) kijelelve vannak; mivel különben ha más helyen történnék a' bevitel, minden oxhoftul (4 akótol) 36 ezüst rubelnyi vámbér fog vétetni a' szokott veszteglési pénzekon és 12 $\frac{1}{2}$ pCent ráadásokon felül.

A' nagymélt. m. kir. udv. Kamara a' keblében megürült concepistai hivatalra Sax Ignác eddig fizetésbeli concept. practicanst; továbbá Pintér József verebélyi só-perceptort saját kérelmére tokaji sóhivatali ellenőrré, Lehoczky Gáspár practicanst pedig turdosi sópajtaórré nevezé ki. — Jurkovic János hradeki kir. építőmester jul. 23ikán meghalálozott. (K. kir. tud.)

A U S Z T R I A.

A' bécsi Beobachterben következő czikkely találtatik: A', mint mondatik, Lissabonban felfogott 's londoni ujságokban ki nyomtatott levelei között Miguel ügyvivőnek találkozik egy (l. Jelenkor 71), mellyben ausztriai követségi tanácsnok báró Neumann-ról 's azon beszélgetésről, melly ez és Bourmont között Londonban történt volna, tétetik emlékezet. Mi (a' Beobachter) ezen körülményt, minthogy annak valóságáról mingyárt kételkedtünk, nem is említettük, 's most fel vagyunk hatalmazva, mindent a' mi ott e' tárgyban mondatik, a' tudósító Saraiva ur tévedésének, vagy közzétevők későbbi költeményének nyilatkoztatni ki. Egyébiránt a' figyelmes olvasóra nézve e' nyilatkoztatásra sincs szükség; maga a' sok ellenmondás, melly Saraiva ur idézett levelében találtatik, elég arra, hogy alapos kételkedést gerjessen a' levél hitelessége vagy az abban foglaltak valósága felől. Mikép kérhette például Bourmont Saraiva urat arra, hogy ez őt b. Neumann-nál vezesse be, holott az a' bárónál, mint a' levél mondja, már előbb be volt vezetve? Mikép adhatta továbbá b. Neumann a' spanyol követségi titoknok által Saraiva urnak tudtára, hogy m. Bourmont-t kész elfogadni, holott, ismét a' levél szerint, a' báró magától Saraiva urtól tudá meg Bourmont-nak Londonba rövid időn leendő megérkezését,

's így mingyárt magának Saraiva urnak megmondhatta volna, hogy Bourmont-t látni o-hajlja, a' nélkül hogy a' spanyol követségi titoknok közbenjárására lett volna szükség? Végre a' nevezett levél 's abban követelőleg Saraiva ur azon nyilatkozást téteti báró Neumann-nal: hogy a' három hatalmasság Miguelnek azon határozatát, melly szerint ez a' marsalt szolgálójába vevé, fölötté javalá 's a' t. Ezt b. Neumann épen nem mondhatá, mert se az ő se a' más két hatalom kormánya nem tudta még akkor az idézett szándékot, 's Neumann ur bizonytalannal nem mert volna illyesmit bizonyítani. Illy körülményekben, mint már mondók, tökéletes jussa van az embernek ezen egész levelezés hitelességét vagy legalább helyességét kétségbe vonni.

A N G L I A.

A' parlament aug. 19—20iki üléseiben az általunk is már többször említett nevezetes billék végső pályaszakaira jutottak. Így a' felsőházban 20ikán a' rabszolgaemancipatio-bill harmadszor olvastatott fel 's végkép el lön fogadva. (L. Wynford még egy billt is jelente a' jövő évi ülés elejére, mellyben minden rabmunka-készítvény behozatalának tilalmát fogja sürgetni). Továbbá az irlandi nagy-jurybill szinte 3adszor 's utószor olvastatott fel; az irlandi cath. papok esketése ellen hozott kemény büntetést eltörlesztő pedig másodszer; 's a' bank privilegiumát illető először. Nyolczad napra az ülések bérekesztetésit reménylik.

A' portugáli királynét 's Braganza hgnét az ifju Leuchtenberg hg is fogja Lissabonba kísérni, úgy mond a' Globe. A' császárné (Braganza hgné) 's a' királyné egy portugáli hajón fognak elutazni 's a' hg az előbbinek, mint testvérének, meghívására fogja ezen utat tenni. A' párisi Quidnunc-ok ebből kétségkívül házasságot fognak következtetni dona Maria 's az ifju herczeg közt. (Ez utóbbi már a' belgiumi thronais volt ajánlva). Minthogy a' hg fiatal, szép 's, mint Beauharnais Eugénnek fija, kétségkívül bátor is, 's miután dona Maria természeti idegenkedést mutatott némelly kérők iránt (értetik különösen Nemours franczia kir. herczeg), kiket inkább politika mint indulat kalauzolt felé: nem lehetetlen sőt talán hi-

hető, hogy ő (dona Maria) hajlandó lesz az ifju hg kérelmét elfogadni. Ha ez sikerül, úgy Spanyolország új bánatokat fog e' szövetségben találni, miért mulasztá el a' végképi, rá nézve kedvezőbb egyezkedés alkalmát. Hogy dona Maria férjhez menjen még pedig minélelőbb, az minden tekintetben kívánatos, 's ha dom Pedro, mint mondják, az említett szövetségre hajlandó, akkor a' jelen pillanatban kevés sikere lesz Spanyolország ellenmondásának. Mit tart e' dolog felől a' mi kormányunk? még nem hallottuk; de Franciaországban kétségkívül nagy megindulásnak 's vitatásoknak leend ez alkalma.

FRANCZIAORSZÁG.

A' Moniteur Algérien aug. 9ikéről jelentí, hogy az Oranból kiindult franczia őrizet Missigran és Mostaganem ellenséges arab városokat heves esata után vizről és szárazról elfoglalta, 's legközelebb, mint hívek, egy tetemes hadi erő Constantine meghódoltatására fog küldetni.

A' Journal des Débats egy hosszabb cikkelyt irt minap a' portugáli dolgokról, mellyben többi közt a' következők fordulnak elő: Mi nem osztozunk azon, a' miguelpártiak által terjesztgetett aggodásban, mintha Pedro lánya helyét (Portugália királyszékét) akarná elfoglalni. Hogy történtek hibák, hogy Pedro nem mindig volt képes igaz és legjobb barátit megkülönböztetni, hogy bizodalma, valamint expeditiojának sikere is, ingadozó volt: ezt mind ki lehet azon veszély-terhes változásokból magyarázni, mellyeknek ő és expeditioja egy év óta ki vala téve. Csodálni kell az ő személyes bátorságát 's ritka csüggedhetlenségét, 's mi részünkről azt hisszük, hogy Miguel szint-ugy nem fogja Lissabont visszafoglalhatni, mint Bourmont nem vevé be Portot: de a' constitutionalisok által nyert mindeddig diadal 's előhaladás még sem olly nagy, nem olly közös és kétségtelen sikerű, hogy Pedro a' politikai legnagyobb óvakodásnak, ki-méletnek 's lánya megismért jusai tiszteletének szükségét által ne látná; legalább még eddig hiteles kufföböl nem hozhatni fel semmi jelt, melly oda mutatna, hogy ő megveti azon okos tanácslatokat, mellyek hozzá három hét óta mindenfelől 's gazdagon intézettek. Tapasztalhattuk elejétől fogva, hogy

Miguel tekintete 's hatalma Európa legrosszabb szenvedélyitől ápoltatott 's gyámolítatott; azon generálok névsora, kikre hadának fő kormánya elejétől fogva bizatott, eléggé mutatja azon reményeket, mellyek ügyének diadalához valának kapcsolva. Ellenben d. Maria ügyének, a' jog és szabadság e' szerencsés vegyületének, minden józan ember és világpolgár sikert és boldogulást ohajtott. Mi e' tekintetben nem tartózkodunk Angliának adni az első helyet, mellyet neki e' kérdésnél Franciaország minden kár nélkül sőt örömmel engedhet. Anglia most Portugáliában d. Mariának visszaállítatását akarja a' nnyi szabadsággal, mennyit ezen ország jelen erkölcsi állapota megszenved. Ezt akarja Franciaország is, sőt mi reményljük, hogy magát Spanyolországot sem lesz igen nehéz arra bírni, hogy zúgolódás nélkül tölje azt, a' mit meg nem változtathat 's meg sem is fogna változtathatni nagyobb veszedelem nélkül önmagára nézve, mint a' mennyivel különben egy constitutio-adásjár. Azok, kik Anglia 's Franciaország szövetségében nem látnak egyebet kereskedői érdekeknél, 's felszámítják azon portoi borpalczkokat, mellyekkel ezenül több vagy kevesebb fog Angliába vitetni, — hadd kiáltozzák Franciaország lealacsonyultát! Azok, kik e' szövetséget úgy és annak tekintik, a' mi az valósággal, t. i. mint az európai constitutionalis rend épületének kulcsát 's a' polgári szabadság és civilisatio elveinek egyedüli garantiáját: örülni fognak e' történetnek, melly a' két ország közötti szövetséget szorosabbá teendi, mint eddig akárm. Itt az idő; hogy Anglia kiléphet azon tettlen és mit sem jelentő állásból, mellyre eddig a' neutralitas törvénszerinti fentartatása kárhóztatá. Mihelyt l. Russell megbízó levelét Lissabonban általadja, ez annyit tesz, mint egy angol hajóhad a' Tajóban 's egy angol hadi test Portugáliában. Ezt kívánják az Anglia 's Portugália közötti szövetség pontjai (casus foederis), 's még emlékezünk, mikép értette 's hajtotta végre Canning e' pontokat. Franciaország már csak az által is, hogy Anglia lépését javálja, egyet ért azon pontokban, 's nem fog visszalépni semmi következményitől egy olly történetnek (Ang-

lia jöhető közbe járulásának), mellynek feleletterhében előre megosztózik. A' portugáli kérdés az most Angliára, mi a' belga kérdés vala Franciaországra nézve. Ez utóbbinak megoldatását már tudjuk: amazét könnyű gyanítani. Európa is által fogja kétségkívül látni, hogy a' közbéke még egy áldozatot kíván, 's ezen áldozat csekély: csak d. Miguel. Európa, melly őt nem ismeré meg a' thronuson, most nem fog megindulni, hogy őt megbukása után arra visszaemelje.

P O R T U G Á L I A.

A' madriti ujság következő levelet közöl Matozinhos-ból (Porto mellett) aug. 4ikéről: Gen. gr. Almer (költött neve egy, Bourmont-nal érkezett, Genetiére nevű, francia carlista tisztnek) e' hónap 1sőjén innen sebes-postán elutazott, hogy azon sergek fővezérségét, mellyeket hg Cadaval Obidosnál gyűjte össze, általvegye. Azon haditanácsban, melly tegnap előtt a' király személyes előlülése alatt tartatott, el lön végezve, hogy az itt levő hadból 12,000 ember m. Bourmont parancsnoksága 's maga a' király fővezérlete alatt induljon Lissabonnak 's utjában egyesüljön gr. Almer hadi testével és még azon 8,000 veteránnal, kiket egy újabb kir. rendelet ismét fegyverre hitt. Egy más, szinte 8,000 főből álló haditest itt marad Matozinhosban, hogy a' portói őrzetet szemmel tartsa 's a' Braga felé vezető utat fődözze. Aug. 3ikán kezdék a' megszálló algyukat 's hadi társzekereket Lissabon felé utnak indítani, 's az itt munkálendő osztályok némellyike Coimbra felé szinte már elindult. — Lissabonból aug. 13ikáról pedig ezt írja a' Courier: Az itteni Cronicában egy kölcsön-tervet tett köz hirrre a' kormány 800 contos reis-ig, melly a' közönségnél már eddig sok részvevőre talált. Palmella hg egy külön küldeménnyel Londonba 's Párisba fog rövid időn indulni, honnan visszatértekor a' portugáli constitutionalis pairkamara előlülőjévé fog kineveztetni, milly nevű hivatal Miguel alatt hg Cadaval viselt. Az országgyűlés (cortes) 1835 januar. 1sőjére fog egybe hivatni 's a' mostani ministerium addig megmaradni. Tegnap reggel nagy hire volt, hogy Porto alól 12,000 ember közeleg városunk ellen, 's hogy az itteni kormány minden a' kikötőben levő hajóra zárt (embar-

got) fog vettetni. Ez utóbbi már némileg meg is valósult. Az embargo ugyan még nincs kihirdetve, de több kiindulni akart hajó erre nem kapott engedelmet. Mi célja ezen rendszabásnak, még nem tudatik. Epen midőn e levelet zárom, jeltüzek röpkednek 's a' fellegvár üdvezlőt ló; miért? nem tudom; de gyanítom hogy a' kormány jó híreket von. — Az angol Times folyvást kétkedik a' migueli hadak nagy számán 's Lissabont nem igen látszik félteni. Ha, ugy mond, Bourmont és Cadaval 12,000 emberrel támadják meg Lissabont, 's ha itt hg Terceirának nincs több 6 vagy 4 ezrenél, akkor, föltevén még, hogy Lissabon lakossága nem vesz részt a' harcban, a' feles szám a' jobb ügyet talán legyőzhetné. De ugyan nem fogják e nyomban a' portoi örserget is Napier hajóin Lissabonba szállítani? Ha egyszer Lissabon veszélyben forog, akkor Porto megtartatása nem fő dolog, minthogy annál Lissabon birtoka minden tekintetben nagyobb becsü. Már pedig ha Pedro egész ereje Lissabon alatt lesz egyesítve, nem láthatni által, miért 's mikép lehetne őket itt a' miguelitáknak meggyőzni, kik velek a' sokkal kevesbé védhető Portóban nem birtak. — Lloyds portoi agense már aug. 3ikáról jelenti, hogy a' constitutionalis flottának egy hajója Villa do Conde és Viana, egy másik Aveiro és Figueira ostromzárátásokra (Blockade) kiindult, 's egy harmadik Porto alá megérkezett. Ugyan a' Lloydsnak lissaboni ügyvivője pedig aug. 7ikéről írja, hogy Figueira 's Aveiro csakugyan kemény zár alatt tartatnak, valamint, a' hir szerint, minden kikötő a' Tajótól egész a' Douro torkolatjáig.

A' Pantaloonnal érkezett 's mult leve-
lünk végén említett híreket következőleg adja bővebben a' Globe: Pantalon, melly Lissabont aug. 13ikán hagyta el, Portonál is ki akart kötni, de ebben a' háborgó tenger akadályozá, azonban egy tiszt még is a' hajóra jött. Marsal Bourmont 50 angol mérföldnyire áll Lissabontól, közel 28,000 emberrel 's 20 ujabban érkezett francia tiszttel, kik közül néhányan, mint mondják, tapasztalt katonák. Hogy hadának mozdulatait a' városban meg ne tudják, m. Bourmont osztályonként mozdíttatá el seregeit, úgy hogy Portóban csak 3ikán tudták meg a' dol-

got, midőn a' visszavonulás már egészen véghez ment. Miguel a' haduál van 's tanúja akar lenni a' Lissabon elleni munkálatoknak. De ez utóbbi helyen a' pedroiták mindent elkövetnek, hogy a' megtámadást visszaverhessék; itt mindössze mintegy 10,000 fegyveres lehet. Pedro közfeledést (amnestia) hirdettetett minden politikai vétségűnek, melly alól csupán Miguel ministeriumának tagjai vannak kivéve. Az erősegek álgyui mind a' város-körűli halmokra, azon országutak felé, állítottak ki, mellyeken a' migueli hadnak közelednie kell. A' Tajóban minden hajóra embargo vettetett; Napier flottáját ugyan itten igazították. Napier minden mellőzhető katonáját 's matrózát szárazra akarja tenni 's maga személyesen vezetni, ha Bourmont csakugyan megtámadná Lissabont. A' pedroiták minden készülete hihetetlen tüzzel 's lelkesedéssel történik; a' legmiveltebb polgárok közül mintegy 5000en állottak egy önkénytes osztályba; fájdalom! hogy a' lakosság többi, aljasabb de nagyobb része olly ingatag 's barát (mönchisch) azaz rabgondolkozásu, hogy erőre 's hűségre benne számot nem tarthatni. A' város körös körűl árkatokkal 's levágott fákkal (Verhau) erősíttetik, az utcák elrekesztetnek. Legnyomossabb okot az aggodalomra mi mindenkor azon egyenetlenségben találtunk, melly a' királyné baráti közt uralkodni szokott; de a' közös veszély most őket hihetőleg egyesíteni fogja, 's ha ugy: mi a' vita kimeneteléről épen nem kéteskedünk. — Egy másik lissaboni levélben aug. 12ikéről, mellyet szinte a' Globe közöl, ezek találtatnak: Erősítmenyink 's védműveink a' városkivűli helyeken, névszerint hol illyesek már 1810ben is történtek, — annyira haladtak már, hogy kevés nap alatt képesek leszünk Bourmont-t elfogadni. General Saldanha portobeli 4 ezer emberével hozzánk fog csatlakozni, mihelyest Bourmont a' Mondego-n által jó; Pacheco ezredes pedig szinte Portoból Peniche-be menend, hogy a' miguelistákat hátban és szárnyon háborgassa. Ez Schwalbach ezredesnek terve, ki Villafior alatt vészkerdik. Ez utóbbinak osztályán kivűl, melly most immár 5000 főre szaporodott, 10,000 főre menő fegyveresünk (Militz) 's önkénytesünk van, 's általában hadunk na-

ponként szaporodik. A' buonapartista párt erőt vett marquis Palmellán, ki a' királynénak az excsászárné testvérével (Leuchtenberg hggel) összekelését ellenzé. — Xavier urnak külső ministerré lett neveztetését sokan gáncsolgatják, ugy szinte az algarbiai püspök bezáratását is, ki mindig becsülettel viselte magát. Gróf Porto-Santo nagy kegyelemben van dom Pedronál. Cadaval hg. Obidosból don Miguel főhadiszállására utazott. — A' lissaboni Cronica Constitutional sok rendeletét közli dom Pedronak, a' többi közt egyet a' cholera enyhíttetésére, melly tárgy, mint a' rendelet mondja, eddig megbocsáthatlan gondatlansággal mellőztetett el. Egy másik rendelet minden politikai ítéletet, melly 1828 aprilis 25ikétől kezdve don Miguel nevében bocsáttatott ki, megsemmisültnek hirdet, 's az illetett feleknek in integrum visszahelyeztetésüket, 's az elkobzott vagy zárlott (sequestrált) vagyonnak visszaadását hagyja meg. A' királyi kölcsön kamatai folyvást fognak fizettetni azon papi egyesületeket kivéve, mellyek a' királyné ellen nyilatkoztanak. Mind azon áldozati a' constitutio ügyének, kiket don Miguel a' canari szigetekre, Keletindiába vagy az afrikai partokra száműzött, innen visszahozatnak 's e' végre már indultak is el hajók. Végre egy ismét más rendelet az ezentul kiadandó törvények, vagy végzeteknél a' következő bevezetést parancsolja: Dom Pedro, Braganza hercege, Portugália és Algarbia királyság 's a' tartozó részek regense, a' királyné nevében. . . Ugyancsak a' Cronica ír le egy látogatást is, mellyet dom Pedro mingyárt más nap megérkezte után sz. Vincze klastromában, a' portugáli királyok temetkezéshelyén, atyja sírjánál tett. Ő Felsége, ugy mond a' tudósítás, halotti misét mondatott itt VI. don Joao-ért és dona Carlota Joaquinaért, 's igen könyezett atyjának maradványi felett, ki életét, mint azon üldözések áldozatja, végzé, mellyeket Ő Felsége most legyőzött. A' császár egy papirosra, mellyet a' sirra tüzetett, a' következő szavakat jegyzé: Hum filho te assassinou, outro filho te vingará. 29 de Julh. 1833. D. Pedro. (Egyik fiad megölt; a' másik megboszuland. Jul. 29. 1833. Don Pedro). 31kén szemlét tartott a' császár a' lissaboni sere-

geken a' Praca de Rocio-n, midőn is nagy számu nép gyült fel a' piaczra 's minden ablakban nemzeti színeket viselő asszonyásokat lehet látni. 9 órakor (este) ebéd volt, mellyen valamennyi minister adm. Parker, lord Russell, britt consul Hoppner, (ez utóbbi később az angol kormány által vissza is hivatott), Napier, Palmella's Terceira hgek, 's a' városi bizottság előlölője, gróf Porto-Santo, valának jelen. —

OROSZORSZÁG.

(Folyt. a' Journal de St. Petersbourg hivatalos czikkelyének).

Legelőbb is a' bécsi congressusacta első czikkelyében ez áll: „A' varsói herczegség — kivévén azon részeket, mellyek iránt más végzés történt, t. i. a' poseni n. herczegséget képezendő vidékeket, a' Galicziához csatolt kerületeket és Krakó szabad várost — az orosz birodalommal egyesítettik.“ Semmi kikötés sem lehet világosabb. Ha a' varsói hcség az orosz birodalommal egyesítettik, azzal szükségképen egy egészet kell képeznie. Ezen egységi elv a' következő czikkely által még inkább erősítettik 's bizonyítatik, mert a' congressusacta mingyárt ezt veti hozzá: Ugyanazzal, t. i. a' varsói hcség az orosz birodalommal, alkotmánya által visszahúzzhatatlanul kapcsoltan marad, hogy Ő Felsége, minden Oroszok császárja, örökösai és utóitól örök időkre birassék. — Ezen ország (a' lengyel királyság) új létének legelső feltétele tehát Oroszországgal egyesülése, ezen egyesülés pedig a' szerződés szavainál fogva visszahúzzhatlan volt, 's az orosz fejedelmeknek örök időkre kellett ez országot birniok. A' mit tehát a' bécsi congressusacta értelmihez képest egyik orosz fejdelem (monarcha) sem tehet a' nélkül, hogy e' szerződést megsértené, az a' lengyel királyságnak az orosz birodalomtól elválasztatása volna 's az, ha annak, mint egészítő résznek az orosz birodalomba kapcsoltatását gátolná, szóval, ha a' visszahúzzhatlanul nevezett kapcsolatot fölbontaná. Más köteleztetést nem lehet e' szavakból: „egyesítettik v. egyesítettik, és alkotmánya által kapcsolva marad“ következtetni. Mert a' különösen az alkotmány (constitutio) szót illeti, az itt legtágasb értelmében vétetik, 's millyen legyen ezen alkotmány, a' szerződésben nem mondatik. Minden országnak

meg van a' maga alkotmánya, t. i. alaptörvényei; 's mit itt a' bécsi congressusacta rendel, az: hogy az orosz birodalommal egyesült lengyel királyság alkotmánya vagy alaptörvénye, legyen az bármilyen, azt (az országot) az orosz birodalommal visszahúzatlanul egyesítse. A' congressusacta, mint mondók, nem hivatkozik semmi különös, előre megállapított constitutióra. Illy hivatkozás nem is vala történhető, azon egyszerű okból, mivel akkor, midőn a' bécsi recessus aláíratott, azon alkotmány, mellyet dicső emlékezetű Sándor császár az új statusnak későbbben adott, sem tudva, sőt még írásba föltéve sem volt. Csak hat hónappal azután hirdettetett az ki 's a' nélkül, hogy a' congressusban alkudott hatalmasságok e' törvényhozói rendszabásban, melly csupán és egyedül a' császár korlátozatlan akaratjából eredt, részesültek, vagy részesülni kívántak volna. Részükről Ausztria 's Poroszország ugyanazon just használván, adának lengyel alattvalóiknak intézményeket, olly és annyi politikai lételt engedvén nekik, millyet és mennyit engedni jónak 's célirányosnak vélték. Akkor a' többi hatalmasságok egyike sem vélte magát felszabadítottnak ezen intézményeket feszegetni, vagy a' politikai jusok azon mértékét, melly belőlők Posen és Galiczia lakosira hárult, vizsgálatra venni; szintolly kevésbé hívé magát akármellyik is felhatalmazottnak, Lengyelország belső, Sándor császárnak szabad akaratjából eredt törvényszerkezetét bírószeke elibe vonni. A' lengyel királyságnak Sándor császár szabad akaratjából adott 's hat hónappal a' congressus után kihirdetett charta tehát soha sem volt a' bécsi recessus aláírt hatalmak felvigyázata — vagy biztosításának (Garantie) alá vetve. Hogy illy biztosítás létezhessen, annak legelőször is világos szóval kikötve, másodsor pedig az így biztosított chartának akkor, midőn a' bécsi szerződések a' congressusban egybegyűlt vagy képviselt felségek által megerősítettek, már bevégezve, hírré téve 's név szerint kijelelve kellett volna lenni. Egy illy garantia pedig a' bécsi congressusactában sehol sem található; valamint a' charta, mellyre azt ma alkalmazni akarják, akkor nem lé-

teze. Minél nyomosabban vizsgálja az ember azon szerződés értelmét, annál világosabb, hogy az e' részben semmi más kötelező 's positiv kikötést nem foglal magában, mint hogy a' varsói hgség egy része az orosz birodalommal egyesíttessék, visszavonhatlanul kapcsolassék 's Oroszország fejedelme által örök időkre birassék. Minden egyéb föltételetlenül 'svitathatlanul a' császár szabad akaratjára hagyatott. Kényére volt hagyva meghatározni az ország alkotmányát, belső terjedelmét, sőt annak czimét (nevét) is, mert az országnak tulajdonított királyság-név is csak mellékesen volt a' lengyel czári (királyi) nevezet által kijelelve. A' szerződés ezen első cikkelyének további szemléletinél még csak két, elhatározott záradékot találunk: 1) az Oroszországgal egyesítendő birtokok külön igazgatással éljenek; 's 2) az Oroszország, Ausztria és Prussia urasága alá helyezett Lengyelek népképviselőit 's nemzeti intézményeket nyerjenek. De ezen kedvezmények, úgy mond a' szerződés, a' három udvar lengyel alattvalóinak „csak azon politikai lét mértékiben adassanak, mellyet nekik engedni e' három kormány mindenike jónak és hasznosnak találand.“ Ez utóbbi szavaihoz az idézett cikkelynek nem kell commentár. Az itt elvállalt köteleztetések kifejezésinél a' három szomszéd status egy magasb törvényt, t. i. az önfentartás és rend törvényét tartották szem előtt. Ok a' lengyel alattvalóiknak adandó intézményeket annak, mi az egyetemre nézve jó és hasznos leendő, vagy is más szavakkal, ön statusaik érdekeinek 's bátorságának rendelék alája. Ez, a' bécsi szerződések által bölcsen szentesített alapelv egyedül az, mellyre igazságosan hivatkozni lehet. Azt mondani, hogy Oroszország, Ausztria és Prussia más elvet valónak kötelesek követni, annyi volna, mint azt állítani, hogy ezen hatalmak kötelezték magokat, ön magoknak bajt 's veszélyt szerezni, (mintha constitutio 's törvényes szabadság veszély volna) úgy szinte többi alattvalóik csendét és javát kockára tenni; szóval annyi volna, mint lehetlent, képtelent állítani és kívánni. — (Vége következik),

Bank-részvény sept. 4kén 1201.